

NOVADNIEKS

CETURTDIEN,
1990. gada 13. septembrī

PREIĻU RAJONA LAIKRAKSTS

Nr. 109 (6113)
Maksā 1 kop.

Rudens — 90

Pārskats

par lauku darbiem
rajona saimniecībās
līdz š. g. 10. septembrim
(pēc agrorūpnieciskās
apvienības «Preiļi» ziņām)

Saimniecība	Novākts graudaugu (procentos)	legūmā raža (cēt no ha)	iesēji ziemāji (procentos)
Leņina	77	25,3	—
«Sarkanā ausma»	98,5	37,6	26
«Smelteri»	87	24,6	45
«Vārkava»	85	25,6	—
«Dubna»	68	23	—
K. Marksa	48	26,4	—
«Sark. Oktobris»	96	43	26
«Silajāni»	77	23,8	8
«Ieņa»	65	20,4	—
«Nākotne»	84	23	—
«Zelta vērpa»	100	25,8	—
«Jersika»	96,4	28	17
«Rožupe»	98,3	24,9	7
«Līvāni»	98,2	26,2	—
«Dzintars»	88	24,1	8
«Ezerciems»	65	23	—
Kļeve	85	27,7	55
«Galēni»	95,4	27,8	6
«Sīļukalns»	89	22,9	4
«Vanagi»	84	21,4	—
«Rūšona»	69	16,7	22
«Gailīši»	58	13,8	24
Aglonas p. s.	63	19,2	5
Rudzātu p. s.	98	18,2	—
RAJONĀ	83	25,9	9

● PREIĻU starpsaimniecību celtniecības organizācija dzīvo ar savām problēmām. Daudzus neapmierina atalgojums par padarīto. Izmaiņas var izdarīt jau tagad, ja pasūtītājs spējīgs maksāt. Nākošajā gadā lielākus atskaitījumus algām varēs pieprasīt, taču vai mūsu nabaga kolhozi būs spējīgi tos maksāt? Organizācijā ir neliela, bet centīga kokapstrādes ceha gatera apkalpošanas brigāde. Tās laudis saņem par trīsmit rubļiem mēnesī, divi no viņiem — gatera vadītājs Anatolijs Upenieks un strādnieks Sava Fomins — nostrādājuši šeit pa divdesmit diviem gadiem un nedomā mainīt darba vietu. Trešais — strādnieks Henriks Bečs — vēl iesācējs zāģera amatā, bet, kā saka A. Upenieks — viņam darbs padodas un mēs viņu izmācīsim tiktāl, lai varēs stāties mūsu vietā. Brigāde gadā sazāģē ap 3000 kubikmetriem bakju. Saņemts un tiks uzstādīts jauns gatera mehānisms.

● ATTELA: Preiļu SCO gatera brigāde — Sava Fomins, Anatolijs Upenieks, Henriks Bečs.

J. SILICKA foto

Vienaldzība pret bērniem

Plēnāis septembris — skolas laiks. Bērni bariem plūst uz skolu, lai gūtu sev zināšanas. Taču bērniem ir vajadzīgas ne tikai zināšanas, bet arī laba veselība.

Ir lielas grūtības ar pārtikas produktiem, kas nevar iegādāties, jo veikalu plaukti diemžēl ir tukši. Vēl ir palikusi tikai maize. Nav ne gaļas, ne desu, kā arī citu nepieciešamo pārtikas produktu.

Skolas sūta mazgadīgos — desmitgadīgos bērnus strādāt uz kolhoziem neēdus. Nekas nerūpējas par to, lai šie bērni varētu kaut reizi diena paēst siltu ēdienu. Līvānu 1. vidusskolas direktors saka: ēdiens, braucot uz kolhozu, jāņem līdzī. Bet ko tādu bērni var paņemt līdzī, lai justos labi paēduši un varētu pastrādāt?

Varbūt katru dienu vienu un to pašu maizi ar sviestu, kurš sastāv no vienām putām. Ja uzliek to uz pannas un uzkarsē, tad par to labi var pārliecināties.

Rodas jautājums: vai tā varēs izaugt veselīga jaunā paaudzē un vai šādi izvārdzināti bērni varēs labi mācīties? Nav saprotams, kāpēc visiem ir tāda vienaldzība pret mazgadīgajiem skolēniem?

Agrāk, tā saucamajos stagnācijas gados, skolas vadība ar kolhoza vadību atrada iespēju bērniem, kuri strādāja kolhozā, pabarot ar siltu ēdienu kaut vienu reizi. Bet tagad, izrādās, par to neviens nedomā. Acīmredzot, viss iet uz sliktāko, un bērni nevienu vairo nerūp. Jā — tas gan ir panākts!

Kad beigsies šī lielā vienaldzība pret bērniem, kurš visa dzīve vēl priekšā un vajadzīga laba veselība?

Domāju, ka par darbu kolhozā bērniem nav vajadzīgs saņemt rubjus, bet ir gan vajadzīgs justies labi paēdušam un paēst kaut reizi siltu ēdienu tur, kur viņš strādā. No pieredzes ir arī zināms, ka bērnu nopelnītie rubļi ne katru reizi tiek atdoti viņiem, bet nopūst citu kabatās!

A. MININA (Līvānos)

Sezona noslēdzas ar sacensībām

Odenslēpošanas sezona mūsu jaunajiem sportistiem noslēdzas ar divām sacensībām. Vispirms — Baltkrievijas pilsētā Učacā un pēc tam — Viļņā.

Pirmajās sacensībās veiksmē bija jaunā rīdziniece Kaspara Klaviera sabiedrotā (slalomā — 1. vieta). Rožupiete Anda Gulbinka ierindojās 4. vietā.

Toties Viļņā mūsu meitenes revanšējās. Cīnoties ar Lietuvas un Maskavas jaunajām odenslēpotājām, Anda Gulbinka uz-

varēja slaloma sacensībās. Inese Zīmele ierindojās otrajā vietā, bet Inese Brice dalīja 3. — 5. vietu ar Maskavas sportistēm.

Diāna Vucāne un Ingus Buks pašlaik atrodas Bulgārijā, kur piedalās Plovdivas kausa izcīnā.

Aina ILJINA

Ko ēd kaimiņi

Nejausi iegrieztos Jēkabpils pilsētas gastronomijas veikalā, jutos pārsteigta. Plaša izvēle lika piedāvāt desu izstrādājumi, trīs veidu desa (arī tā sauktā doktordesa) un divu veidu sardetes.

Kad veikalā bija gaļas produktu ievadums, strādāja visi pārdevēji. Tāpēc nebija ne drūzmas, ne nervozitātes starp pircējiem un pārdevējiem. Un vēl. Šeit neredzēju

Preiļos tik «ieclenīto» desu, kuru tautā dēvē par «suņa prieku» un ar kuru gaļas produktu ievadumu dienā bagātīgi apgādā Daugavpils gaļas kombināts. Par Jēkabpils gaļas kombināta ražoto desu izstrādājumu kvalitāti arī nav ko teikt. Mums atliek vienīgi nožēlot, ka desas nesapņemas no turienes.

Rindās šeit virzās ātri, jo pircējus apkalpo pie trim letēm. Tiesa,

gaļas produktus un desu izstrādājumus var nopirkt, tikai uzrādot Jēkabpils rajona vizītkarti.

Noskaidroju, ka tik bagāts desu izstrādājumu sortiments nav nekur citur, bet gan paraste lieta. Vismaz divu, trīs veidu produkcija tiekot piedāvāta katrreiz.

Cita stāpā: augustā katrs Jēkabpils iedzīvotājs varēja nopirkt (pret talonu) trīs kilogramus putrāimu.

Aina ILJINA

Rīt pensijā. Ar bažām?

— Cilvēki uztraucas par savu nākotni. Gan pensionāri, gan tie, kam tūlīt jāiet pelnītā atpūtā. Ir daudz runāts par 70 rubļu un mazāku pensiju saņēmējiem. Taču psiholoģiski grūta ir arī šāda tipiska situācija: cilvēks ir pieradis, piemēram, pie 300 rubļu algas un nu ar rītdienu, nonākot pensionāra statusā, būs jāiztiek ar mazumiņu...

— Sociālās nodrošināšanas sistēmā vajadzētu valdīt principam — pēc godīgi nostrādāta darba mūža pienākas atpūta. Lai līdz ar aiziešanu pensijā nebūtu jāizvēlas — vai nu «ciešāk savilkt jostu» vai piepelnīties. Izmantot pensionāru darbu, manuprāt, ir tikpat amorāli kā ekspluatēt bērnus. Un, no otras

puses, — pensionārs nodrošināšanas likumam jābūt tādam, lai tas pensionārus mazliet vairāk ieinteresētu nestrādāt nekā strādāt. Kam ir izdevīgi, ja atpūtas vecumu sasnieguši cilvēki mazo pensiju dēļ spiesti aizņemt brieduma un jaunības gadu cilvēkiem piemērotas darbvietas? Laikam taču nevienam. Un vēl. Manuprāt, ideāli būtu, ja pensija atbilstu cilvēka mūža devumam, tam, kā viņš strādājis un cik pelnījis visu dzīvi, nevis tikai pēdējā pirmspensijas gadā. Šobrīd iznāk tā — visu laiku peina ap simt rubļu, pēdējā gadā iekārtojas vai tikai «noformejas» darbā kooperatīvā un tad saņem milzu pensiju. Manuprāt, tas nav godīgi.

Kā jau presē rakstīts, PSRS jauno pensiju likumu Latvijas valdība neratificēs. Mums būs savs. Latvijas Republikas valsts pensiju likuma projektu, kas izstrādāts sociālās nodrošināšanas ministra pirmās vietnieces I. Bites vadībā, augusta

— Kas no teiktā, jūsuprāt, atspoguļojas jaunā likuma projektā? Un kādas ir tā atšķirības no PSR Savienībā pieņemtā?

— Minēšu būtiskāko. Mūsu likumā ir krietni vairāk gādāts tieši par mazāk nodrošināto cilvēku kategorijām. Patlaban gandrīz katrs otrais pensionārs saņem mazāk nekā 80 rubļu mēnesī. Tāpēc saskaņā ar projektu ievērojami paaugstināsies tā sauktās «vecās» pensijas — tās ir pensijas, kas piešķirtas pirms ilgāka laika. To apmērs pieaugs par diviem procentiem no agrākās izpeļņas par katru gadu, kas pagājis no pensijas piešķiršanas. Tas nozīmē, ka tie, kas, pirms 20 gadiem aizējot pensijā, saņēma 80 rubļus,

pēc jaunā likuma saņems apmēram 140 rubļu pensiju. Būtiski no Savienības likuma atšķiras arī minimālā pensija. Savienībā tā ir noteikta 70 rubļi, mūsu likumā — 100. Jaunā likumā projektā ieviests arī tāds sociāli taisnīgs mehānisms kā piemaksu sistēma inflācijas dēļ. Ja inflācijas vai cenu pieauguma dēļ tiks pieņemts lēmums palielināt pensijas, tad to darīs nevis proporcionāli pensijas lielumam, bet atbilstoši inflācijas līmenim. Tas nozīmē, ka, piemēram, 20 rubļu piemaksu saņems gan tas pensionārs, kam ir 100 rubļu mēnesī, gan tas, kas saņem 200. Inflācija taču visus skar vienādi. Runājot vēl par minimālās pensijas apmēru,

pieļauju, ka sabiedrībā drīz vien var izraisīties asa diskusija — kā pensija var būt lielāka par algu? Patiesi — ir sanitāres un vairāku citu profesiju pārstāvji, kuriem jāiztiek ar 70 rubļiem mēnesī. Ideāli jau būtu, ja algu sistēmu pārskatītu paralēli jaunajam pensiju likumam. Taču tā jau ir citu nozaru speciālistu lieta. Mana pārļiecība ir tāda, ka sociāli netaisnīgu algu sistēmu nevar labot ar pensionāro likumdošanu. Un vēl viena ļoti būtiska atšķirība no Savienības likuma. Latvijā pensiju aprēķinās nevis tikai no algas, bet gan ņems vērā visus ienākumus, no kuriem izdarītas sociālās iemaksas. (Nobeigums 2. lpp.)

Rīt pensijā. Ar bažām?

(Sākums 1. lpp.)

— Kā tieši aprēķinās pensiju?

— Projektā paredzēts, ka pensiju aprēķinās šādi: 55 procenti no izpelnas plus divi procenti par katru gadu, kas nostrādāts virs pensijas saņemšanai nepieciešamā minimālā stāža. Taču kopā tas nedrīkst pārsniegt 80 procentus no izpelnas. Var jautāt — kādēļ tieši 80 procenti noteikti par «griestiem»? Manuprāt, tas darīts ar aprēķinu, lai pensijā cilvēks saņemtu tikpat daudz, cik algā samaksā «uz rokas». Kad atvilkti visi nodokļi, algā mēs taču saņemam apmēram 80 procentus no tās summas, kas mums skaitās «uz papīra». Un tā kā tagad paredzēts darba stāža ieskaitīt arī mācību gadus augstskolā un vidējās speciālās mācību iestādēs, kaut arī pirms tam nav strādāts, tad lielais vairums cilvēku līdz pensijas

vecumam arī savāks šos 80 procentus no izpelnas.

— Varbūt kādu piemēru, lūdzu.

— Astonpadsmit gadu vecumā sievietē iestājās augstskolā. Ja pēc tās beigšanas tūlīt sāks strādāt, tad 38 gadu vecumā, studiju laiku ieskaitot, viņai ir jau 20 gadu darba stāžs un nopelnīta pensija, kura ir 55 procenti no izpelnas. Taču piešķirs šo pensiju viņai, protams, tikai sasniedzot 55 gadus. Ja līdz tam viņa turpinās strādāt, tad atlikušajos 17 gados, pieņemot pa diviem procentiem, kopā sanāks jau 89 procenti. PSRS jaunajā pensionārās nodrošināšanas likumā atšķirībā no mūsējā ir paredzēts maksāt tikai vienu procentu par katru virs minimālā nepieciešamā stāža nostrādāto gadu.

— Bet vai Latvijā viens otrs, gadu kooperatīva nostrādājis, netiks pie nesamērīgi pravas

pensijas?

— Ar vienu gadu vien nepietiks. Jaunajā likuma projektā ir paredzēts, ka pensiju aprēķinās no mēneša vidējās izpelnas par jebkuriem pieciem gadiem pēc kārtas pēdējo 15 gadu laikā pirms pensijas piešķiršanas. Daudzu profesiju speciālistiem pēdējos gados algas bija tādas, ka 80 procenti no tām veido savus 400 — 500 rubļus. Tāpēc pilnīgi pieļaujami, ka deputāti, apspriežot likuma ieviešanas kārtību, var ņemt vērā mūsu republikas budžeta plāno maciņu un uz kādu laiku maksimālo pensiju ierobežot. Praktiski tas nozīmē, lūk, ko: «saskaņā ar likumu pensionāram iznāk, teiksim, 400 rubļu liela pensija. Taču atbilstoši Augstākās Padomes lēmumam, ja tāds būs, visi šie pensionāri, teiksim, tuvākos pāris gadus saņems tikai maksimālo noteikto pensiju — varbūt 300 rubļu lielu. Taču tā nekādā gadījumā nedrīkstētu būt mazāka par vidējo mēnešalgu republikā. Pēc pēdējiem datiem, tā ir apmēram 250 rubļi. Šis ierobežojums varētu būt uz laiku ar domu, ka nākotnē, tiklīdz to atļaus republikas budžets, to atceļs pa-

kāpeniski vai pavisam.

— Daudzi jautā — vai turpmāk pensionāri varēs strādāt un saņemt pilnu pensiju, vai arī saglabāsies līdzšinējie «griesti»?

— Tādu nebūs. Taču strādājošiem pensionāriem, domājams, būs jāmaksā ienākuma nodoklis no visas saņemamās peļņas, ieskaitot pensiju. Un vēl viens būtisks jauninājums. Ja pensionārs turpina strādāt un nesāņem pensiju, tad par katru šādi nostrādātu gadu viņa pensija pieaugs par 10 procentiem. Taču — tikai 5 gadus.

— Kas jums šķiet problemātisks un ko neatrisina arī jaunais pensiju likums?

— Ir cilvēku kategorijas, kuru apstākļus arī jaunais pensiju likums neko daudz neuzlabos. Piemēram, sievietes, kas izaudzinājuši desmit kārtīgus bērnus un ne dienu nav strādājuši satiedriskajā ražošanā. Cūkkope, kura visu mūžu veikusi smagu darbu ar atalgojumu, kas mazāks par 100 rubļiem. Arī pēc jaunā likuma pirmā saņems 80 rubļu sociālo pensiju, otrā — 100 rubļu minimālo vecuma pensiju. Neizvai tas būs sociāli taisnīgi. Tā-

pēc, manuprāt, šādiem cilvēkiem vajadzētu noteikt individuālo pensiju, kura varētu būt līdzvērtīga vai nu vidējai pensijai, vai vidējai darba algai republikā. Kam šādu pensiju piešķirt, to varētu izlemt vietējās deputātu padomes. Un tajā pašā laikā mani māt bažas, vai mūsu sociālā pensija nekļūs par tādu savdabīgu medus podu citu republiku laudim. Jebkura uzbeku vai baltkrievu sieviete var pārcelties uz dzīvi vai tikai formāli pierakstīties pie savas Latvijā strādājošās meitas. Migrācijas likums te nav nekāds šķērslis. Un kamēr mums nav pilsonības likuma, mēs maksāsim šai Latvijā ne dienu ne-strādājušajai sievietei 80 rubļu mēnesī. Savā republikā viņa saņemtu tikai 35... Jau tagad ir tāda situācija, ka krietna daļa Latvijā dzīvojošu pensionāru republikā nav strādājuši ne dienu. Dzird runājam par firmām, kas organizēs ārzemēs strādāt gribošos. To visu ņemot vērā, manuprāt, derētu ieviest kādu piemaksu tiem, kas visu mūžu strādājuši tikai un vienīgi Latvijā.

(«Neatkarīgā Cīņa»)

Ar jums runā

MORAS ZEME

Latgāļu un Pūju kultūras bidreibu, Latvijas Mākslinieku savienības
Latgolas organizācijas, LTF Latgolas koordinācijas centra izdevums.

VINŌTI LATVIJAI!

Pagājis gads, kopš iznāk avīze «Moras Zeme», un redakcijas kolektīvs aicina Jūs, cienījamo lasītāj, ar saviem padomiem nākt mums talkā. To, ka Latgalei un latgāļiem sava avīze ir vajadzīga, Jūs ar vēstuļu palīdzību ne vienreiz vien jau esat apliecinājuši. Šoreiz mēs

gribam zināt, kādu Jūs šo avīzi vēlētos redzēt nākamgad. Un, protams, kas esat Jūs, mūsu lasītāji, ko Jūs lasāt un ko vēlētos lasīt. Ja arī avīze līdz šim nav izpelnījusi Jūsu ievērību un atzinību, mēs tomēr ceram uz atsaucību. Jūs varat palīdzēt avīzi veidot tādu, kas spētu

apmierināt arī Jūsu intereses un vēlmes.

Tāpēc lūdzam aizpildīt šo anketu, izgrīzt to un atsūtīt uz «Moras Zemes» redakciju. Mūsu adrese: 228100, Rēzeknē, Uzvaras ielā 28.

Jau iepriekš pateicamies par atsaucību.

Cik bieži lasāt avīzi? (Vajadzīgo apvilkt.)

a) vienmēr b) reizēm c) nekad d) nelasu

Ja nelasāt, kāpēc?

Vai vienmēr varat nopirkt avīzi?

Kur vislabprātāk vēlētos iegādāties?

Vai vēlētos abonēt avīzi?

Kāda satura materiāli Jums šķiet visinteresantākie?

Ko vēl vēlētos lasīt?

Kas Jūs neapmierina «Moras Zemē»?

Kādu jaunu tematu, rubriku, materiālu Jūs varētu piedāvāt redakcijai?

Ieteikumi, priekšlikumi redakcijai

Dzīvesvieta

(pils., raj., ciems)

Profesija

Vecums

Ak, ceļi...

Nedod Dievs, ja jābrauc pa Kostromas nomales ceļiem pēc triju četrus dienu lietavām. Ipaši jau pa tiem, kas nogriežas no lielceļa līdz laukam.

Speciālisti ne jau bez rūgtuma apgalvo, ka šodien uzbūvētie ceļi kalpos kādu gadu vai divus.

Pēc valsts programmas «Nemelnzemes ceļi» ar celtniecības ministriju un Aizsardzības ministrijas pūlēm pēdējos divos gados apgūti apmēram 5 miljardi

rubļu kapitālieguldījumu. No 765 kolhozu un padomju saimniecību centriem uz rajona centru ved ceļi, kas klāti ar cieta segumu. Savu skaitli te ierakstījis arī Kostromas novads. Bet kvalitāte? Ipaši sliktas ir tās trases, ko būvējuši Aizsardzības ministrijas celtnieki.

Kāda tad ir izeja? Vieni uzskata, ka vairāk jāmaksā, citi — ka stingrāk jāprasa, bet trešie vispār domā, ka par kvalitāti runāt ir pār-agri — kur nu līdz tam. Bet

tomēr gribētos, lai jaunie ceļi kalpotu ne tikai šai, bet arī nākamajai paaudzei. Mājas, ko cēla mūsu vec-tēvi, necēla gadam vai diviem. Un šodien no tā, kadi būs ceļi līdz šim mājām, ir atkarīgs, cik ilgi tās vēl kalpos.

Kostroma

V. Guskovs

LETA korespondentes komentārs

TASS korespondenta Vjačeslava Guskova atziņas un secinājumi, esmu pārliecināta, ieinteresēs arī Latvijas

autobraucējus. Jo viņu vidū pastāv uzskats, ka līdzekļi valsts budžetā, kurus saņem kā nodokli no personīgo automašīnu īpašniekiem, kā arī no uzņēmumiem un organizācijām, kurām ir dažādi transporta līdzekļi, tiek ieguldīti Nemelnzemes joslās ceļu būvē. Daži pat domā, ka tur brauc tikai pa gludām un taisnām magistralēm.

Bet, ak vai, viss ir citādi. «Ceļa nodoklis», ko maksā Latvijā, nav palīdzējis Kostromas zemkopim. Ceļi tur ir tādi, ka sliktāki vairs nevar būt. Tātad labāk šos līdzekļus izmantot tepat. Saskaņā ar republikas Augstākās Padomes likumu ar šo gadu «ceļa nodoklis», bet tas ir piecpadsmit miljonu rubļu, nonāks republikas budžetā.

Anna Liepniece

Dzejas dienas — 90

Mazāk skali, bet ne parasti

Ar krāšņiem ziediem, ar lapu zeltu, ar jaunu ražu pie mums atnāk rudens. Atnāk ar savām rūpēm un priekiem. Ar Ražas svētkiem un Dzejas dienām.

Pēdējās šoruden rīt Raiņa un Aspazijas lielo jubileju zīmē. Mazāk skali un pat ierasti. Bet ne parasti. Ar

savām novitātēm arī mūsu pusē.

□ 15. septembris Jasmuižā lezīmēsies ar jaunās estrādes atklāšanu. «Uz šo sarīkojumu gaidīti būs visi Jasmuižas draugi» — tā sacīja muzeja vadītāja Baiba Ducmanē.

Šajā sarīkojumā Raiņa dzeju runās Valmieras teātra aktieris R. Rudāks. Tāpat ciemos aicināti arī dzejnieki Andris Vējāns, Pēteris Jurciņš, Viktors Avotiņš, Daiga Lapāne, mākslinieks Jāzeps Pigoznis un abi Zeiles: mūsu deputāte Valentīna Zeile un filozofs Pēteris Zeile, kas sniegs savu kārtējo apcerējumu par aktuālām kultūras problēmām.

□ Latvijas Lauksaimnieku savienības Latgales padomes paspārnē nodibinātais komplekss «Jasmuiža» ar oktobri sāks savu sestdienas Latgales

ciklu. Apmeklētāji varēs iepazīties ar izstādi «Latgāliešu literatūra starp diviem drukas aizliegumiem». Šajā grāmatu un periodikas ekspozīcijā būs speciāli izdalīti šī gada jubiliāri Povuls Prikuļš, Nikodems Rancāns, Naazmērstule, Augusts Smagars, Andrijs Jurdzis, Pēteris Miglīnieks, Dzērķsteņa un citi novada literāti.

Šajos sarīkojumos ar latgāliešu dzejas kompozīciju piedalīsies Daugavpils teātris, dzejnieki Dzērķsteņa, Antons Slišāns, Vilis Dzērvenieks, Osvalds Kravalis, Anna Rancāne. Uz saviem 50 gadiem atskatīsies dzejnieks Antons Kūkojs.

Tā nemanot Dzejas dienas Jasmuižā vērtīsies par savdabīgu Latgales kultūrvēsturisku universiāli. Bet pagarinātais darba laiks ļaus gan

lauku jaudim, gan arī skolniekiem detalizēti iepazīties gan ar muzeja ekspozīcijām, gan piedalīties daždos saistošos pasākumos. Atliek tikai piebilst, ka ar muzeja darbinieku līdzdalību mēs saņemsim Nikodema Rancāna stāstu krājumu. «Ceļojums pa Latgoli» tika pirmoreiz izdots 1924. gadā Rēzeknē ar pseidonīmu Kristops Brems. Vēl savus lasītājus atradīs Martas Skujas savdabīgā dzeja un Jēzupa Grišāna krājums «Pa atmiņu stygom». Atmiņu autors dažus gadus ir strādājis Preiļos, tādēļ mūs gaida jo interesanta tikšanās.

□ 13. septembris ir mēsīņora Nikodema Rancāna 120. dzimšanas diena. Lielā apgaismojuma jubileju vērtīgi atzīmēs Rēzeknē, bet Aglonā notiks atklātā stun-

da. Savdabīgs solās būt viņam veltītais sarīkojums Preiļos. 16. septembrī Preiļu baznīcā notiks Nikodemam Rancānam veltītais aizlūgums. Bet pēcpusdienā centīsimies iepazīt jubiliāru kā apgaismojumu.

«Skumeigi vērtis uz latvīšu saimniecību. Teirumi, pļavas, dorzi apkūpti najēdzeigi un bez saprašanas. Zeme aplaista, pļavas aizaugušas ar kryumim, un par sakņu dorzu nav kū runot. Latvīšs nāprūt izaudzēt sev vajadzīgus sakņu daudzumu. Tumsais latgalīšs napazeišt augļu dorza lobuma. Jo jau pi kura aug kauda obele, tod baile uz tū vērtis. Vysas apaugušas ar syunom, zori nāizgrīzti, calmi nakajkoti, myza sapleisuse, zeme zam obeles naaprokta, namāslota un poši kūki sastodeiti bīži»

— Iā 1910. gadā rakstīja autors grāmatas «Augļu dorzs» priekšvārdā. «Sakņu dorzs», «Bišu kūpšona» un citas viņa praktisko rakstu grāmatas bija domātas zemnieka labklājības celšanai. Varbūt arī tādēļ kopā ar kultūras darbiniekiem šo pasākumu organizē Dārkopības un biškoptības biedrības Preiļu nodaļa. Šeit jāpiebilst, ka pirmo biškoptības biedrību pilsētā nodibināja tieši N. Rancāns.

□ Sakarā ar Dzejas dienu pārkāpšanu savām sākotnējām laika robežām, atliek tikai informēt, ka Vārkavā tiks pieminēts vēl viens šī gada jubiliārs — bibliofils un publicists Ontons Dzeņis, bet Aglonā un citviet atzīmēta Naazmērstules simgāde. Voldemārs ROMANOYSKIS

Biogrāfiska uzzīņa

Ludzas aprīņķa Zelmuižas pagas-
ta Ivanovas folvarkā rentnieka
Vincenta Rancāna ģimenē 1870.
gada 13. septembrī piedzima otrais
dēls, kuru vecāki nosauca par
Nikodemu. Kad puika bija apmēram
sešus gadus vecs, nomira tēvs, un
visas ģimenes rūpes gulās uz māti
Annū. Pie tēva radiem neatradusi
patvērumu, ģimene to sameklēja
pie savējiem — pie Andriņa Migl-
nīka.

Miglinīkus viņi palika pārīs ga-
dus, pēc tam māte aizgāja uz
Zvērģdzīnes muižu pie kņaza Pru-
šinska par piensaimniecības vad-
ītāju. Vecākais dēls varēja iet skolā
Ludzā, bet Nikodems kopā ar
muižnieku bērniem mācījās pie mā-
skolotājiem. Pēc tam puika mācījās
Ludzas divgadīgajā skolā, tad —

Pleskavas reālskolā, kuru viņš pa-
beidza 1889. gadā.

1890. gadā viņš brīvprātīgi ie-
stājās karadienestā un dienēja
Narvā 92. Pečoras pulkā. Pēc tam
viņš mācījās karaskolā un kā virs-
nieks pat bija komandēts uz Fran-
ciju. Ar šo amatu izvēli Nikodems
nebija apmierināts un gribēja kļūt
par civilinženieri. Līdz beidzot viņa
izvēle apstājās pie garīgām gu-
rībām un 1891. gadā viņš iestājās
Pēterpilī garīgajā seminārā. 1896.
gada beigās Nikodems Rancāns
beidza Pēterpils Romas katoļu ga-
rīgo semināru un 1897. gada 20.
janvārī tika nozīmēts par vikāru
svētās Kātrīs baznīcā Pēterpilī.
Pēc diviem mēnešiem jaunais ga-
rīdznieks tika pārcelts uz Krāslavu,
kur reizē tika apstiprināts par fi-

cības mācības skolotāju pilsētas
skolās. Šeit tad arī sākās Nikodema
Rancāna pedagoģiskā darbība.

Pēc gada viņš tika pārcelts uz
Rēzekni un tad — atkal uz Pēter-
pili. Šeit viņš darbojās ilgāku lai-
ku, būdams katoļu progimnāzijas
inspektors un ticības mācības pa-
sniedzējs vairākās mācību iestādēs.
1903. gadā Pēterpils garīgajā
akadēmijā par zinātnisko darbu
«De miraculo tanquam criterio di-
vinæ revelationis» (Par brīnumiem
kā dievišķās atklāsmes kritēriju)
viņš ieguva teoloģijas maģistra
grādu. Šajā laikā viņš jau pārval-
dīja latviešu, krievu, vācu, poļu,
franču, angļu, itāļu, latīņu, grieķu
un senebreju valodas.

Ar 1907. gadu Nikodems Ran-
cāns tika pārcelts no Pēterpils uz
Rēzekni par dekānu. Šeit viņš di-
bināja skolas un vairākus kursus,
sarakstīja un izdeva grāmatas,

Sekmīgi resēko pedagoģisko un
sabiedrisko darbību pārtrauca karš
un tālākie juku laiki. Kad tas viss
jau laimīgi gāja uz beigām, Niko-
dems Rancāns 1919. gada aprīlī
tika nozīmēts par prāvestu Kurze-
mē Kurmenes draudzē.

Bet jau ar nākošā gada maiju
viņš ir Preiļu draudzes prāvests.
Vēl pēc diviem gadiem — 1922.
gadā Nikodems Rancāns kļūst par
Rīgas garīgā semināra (kurš tobrīd
vēl darbojas Aglonā) profesoru un
skolotāju Aglonas reālgimnāzijā.
Turpmākajos gados viņš ir Aglonas
ģimnāzijas un Jaunaglonas sieviešu
ģimnāzijas direktors. Bet viņam ne-
bija lemts nostrādāt veselu gadu
desmitu Preiļos un Aglonā. Viņš
1929. gadā atkal tika atcelts uz
Rēzekni, bet nu jau par Skolotāju
institūta direktoru. Nikodems Ran-
cāns mira 1933. gada 21. jūlijā.

Y. ROMANOVSKIS

Nikodemam Rancānam

— 120

□ Pleskavas reālskolas audzēk-
nis. 1889. gads.

□ N. Rancāna māte Anna, mirusi
1924. gadā Preiļos.

gaismu Latgalē izdzese Murav-
jeva reikojums, pēc kura 40 go-
dus (nu 1864. līdz 1904.) tyka
vojots latgaļu drukotais vords.
Kulturas dzeivē Latgalē sasa-
dyurēs divi spēki: 1) porkrīvo-
šona — svešas volūdas un kul-
tūras uzspīšona ar skūlom, ku-
ru beja moz, un 2) seiksta, na-
allaideiga turēšona pi sovas
volūdas, pērkūt aizlīgtos gro-
motas un mocūtīs tos lasēt. Re-
zultātā kulturālo attīsteiba sto-
vēja uz vītas, un nacionālais
spāks dzīlī pasaslēpe zemnīku
sātos, gaidēdams mūdnotojus
un vadeitojus.

KAS PAGOJUSO GODUSYMTA
BEIGOS VAREJA
PAMUDYNOT UN IRUSYNOT
LATGALES LATVISUS?

Tamā laikā vysā Krīvijā beja
tikai pa vīnai vai 2 ģimnāzijom
uz vasalu gubernu. Trejom Bal-
tijas gubernom beja 7 ģimna-
zijas, bet tos beja koncentrātas
Rīgā, Jelgavā, Liepājā un Tēr-
batā. Kai gon- lai Latgalei
byutu ģimnazijom moceita jau-
naine? Tūreiz Latgalei ar my-
natom pišātām sakara nabeja.
Strodnīki nu Latgales concen-
trējēs Pēterpilī, bet izgleiteibai
tys deve moz. Latgales strodnīki
godu simtenū mainā Pēterpilī
sovā vairokumā beja vīnkorsā
dorba dareitoji un reizē arī sa-
prūtams, dzeivoja nabadzeigi.
Tikai pēc kaida laika rodos pir-
mī pastoveigi amatnīki, tērgo-
toji, meistari un irēdņi. Bez tam
vēl izgleiteibu un atteisteibu
Latgalē kavēja valo dzymbyu-
šonas atcelšona (Latgalē 1861.
g., porejā Baltijā 1819. g.) un
daži citi sociāli apstokli. Kod
godu simtenū mainā porejim lat-
višim beja kupla inteligence,
daudz saraksteitu gromotu un
laikrokstu, tod nu Latgales lat-
višim vēl tikai soka izaugt pir-
mī ģimnazisti un studentī.

Lyuk, topēc tim Latgales da-
lim, kas kaut cik beja tykuši pi
gaismas, beja pinokums saukt,
aicynot un vest, jā, pat vilkt
cytus pi gaismas. Pi šaida lela
un gryuta dorba sovu mozokūs
broļu lobā ir stojis N. Rancāns.
Un na vordūs, bet arī dorbūs:
ar lelu milēsteibu, ar lelu uzupu-
rēšonus, ar lelu optimismu na-
taupēdams ni pyulu, ni lei-
dzeikju.

JAUNOTNES AUDZYNOTOJS
UN NASAVTEIGS
ATBALSTEITOJS

Latgales latvišim nabeja in-
teligences. Tei beja joaudzyno-
j un jys tū audzynoja. Byudams,
Pēterpilī, juy gon mudynoja

Pēterpils strodnīkus uz izglei-
teibu, gon arī aicynoja nu
dzimtenes syuteit bārnus —
jaunckjus, godoja par jūs uztu-
rēšonu un apmoceišonu. Jys
Pēterpilī nūdybnoja un uztre-
ēja sevišķu kūpmītni, kas reizē
leidzynojos pryvatai skūlai voi
kursim, kur vacoki skūlāni un
studentī moceja jaunokūs, mo-
cejos poši, un visi tyka uz
prišku. Taj ar N. R. paleidzeibu
daudzī tyka pi izgleiteibas.

ORGANIZATORS,
ZURNALISTS,
REDAKTORS

Byudams Pēterpilī, jys ryu-
pējēs na, tiky par jaunotni un
latgaļu inteligences audzynošo-
nu, bet arī par porejim tautas
lūceklim, strodnīkim, kas dzei-
voja Pēterpilī. Tūreiz sakarā ar
90-tū godu ryupņiceibas uzplau-
kumu Pēterpilī latgalīšu beja
dizgon daudz. Latgaļu kolonijā
tur skaitejās ap 8000 cylvāku.
Lai šei tautas daļa naitu zudu-
mā, tū vajadzēja organizēt,
pulcynot, ikustynot nacionālū
pašapziņu. Ar sovu jaunīšu pa-
leidzeibu jys izdareja tautīšu
registraceju Pēterpilī un kūpā
ar porejim nadaudzajim kultu-
ras darbinīkim nūdybnoja lat-
višu bīdreibu, kū politisku
īmeslu dēļ nūsaucē par «Pēter-
pils muzykālistū b-bu». Bīd-
reiba reikvoja tautiskus vokorus,
ryupējēs par izgleiteibu, bibli-
otekom un latvišu bārnim.

Sovu tautīšu izgleiteibas un
nacionālos apziņas veicyņošonai
jys 1906. g. izdeve un redigēja
avizi «Sākla».

Poris godu desmitūs Pēter-
pils kļuva par latgaļu goriegos
dzeives centru, nu kurines kul-
tura un nacionāli vēji soce ceļu
uz dzimtini.

SKŪLU DYBYNOTOJS,
PAIDAGOGS

Kad 1907. g. N. Rancāns nu
Pēterpils porsacēle uz Rēzekni,
jam atsavere vēl plašoks dorba
lauks. Te jys vēl plašok nūsa-
deve jaunotnes un tautas au-
dzynošonai, dybynodams, uztu-
rādams un vadeidams skūlas.
Mīnēsim golvonos, kuru izvei-
došonā N. R. nūpalni ir sevišķi
leli: 1) Rēzeknes tērdzniecibas
skūla. N. Rancāns vadeja šū
skūlu un voce leidzekļus tos uz-
tērēšonai. Te gūdā tyka celta
motes volūda, skūla iguva na-
cionālu nūkrosu. N. Rancāns

moceja jaunotnei cīneit sovu
tautu, tautas tradicijas — dzis-
mas un posokas, un mīlēt sovu
skaistū dzymtū zemi. Pats jys
jaunotnei beja lobs paraugs.

Kai Rēzeknes tērdzniecibas
skūlas turpynojuims ir tagadejo
Rēzeknes valsts ģimnazeja.

2) Rēzeknes draudzes skūla.
Tei beja pyrmo latvišu pamat-
skūla Rēzeknē. Sei Rēzeknes
draudzes skūla vālok tyka por-
vrausta par Rēzeknes I pamat-
skūlu.

3) Greiškānu zemkūpeibas
skūla. Tūreiz beja moz moceitu
zemkūpu. So īmesla dēļ tyka
dybynota Greiškānu zemkūpeiba-
s skūla. Tur myusu zemkūpu
bārnī varēja mocētīs na tiky
zemi kūpt, bet arī dažaidus sei-
kokus omotus un rūkdorbus.
Greiškānu zemkūpeibas skūla
vālok tyka porcalta uz Vipingu
un nūsaukta par Vipingas lauk-
saimņiceibas skūlu.

N. Rancāns kai pyrmais sa-
prota, cik lela nūzēme tautā ir
moceitim amatnīkim. Ar taidu
nūlyuku jys dybnoja ūtru
amatņiceibas skūlu, un tei beja
Rēzeknes burliču skūla, kas
sagatavoja kvalificētus darbiņ-
kus gromotu drukošonai. Tai
N. Rancāns naatlaideigi ryupē-
jōs par skūlom, kaut gon cara
valdeiba uz tamlēidzeigim pa-
sokumim vērēs ar nauticeibu,
vysus katolticeigūs latvišus op-
lom pškaiteidami pūlim. N. R.
bīži beja spīsts dūt valdeibai
paskaidrojumas, bet isoktū dor-
bu jam tūmār izadeve turpynot.
Vālok jo teišā gōdeiba beja
Aglyunas un Jaunaglyunas ģim-
nazijas un Rēzeknes valsts skū-
lotuju institūts, kū jys vadeja
leidz sova myuža beigom.

KULTURĀLOS UN
SAIMNICISKOS DZEIVES
CELSONAI

N. Rancāns ryupējōs par da-
zaidim sareikojumim, kas ap-
vartu pēc spējas plašokas
tautas sloņus. Tai 1911. g. jo
vadeiba Rēzeknē nūtyka lela
zemkūpeibas un amatņiceibas iz-
stode. Bez tam dažaidi kursi,
pīm., mojtureibas un citi sarei-
kojumi. Vysur jys beja aktīvs
daleibnīks un vysur jys skuby-
noja uz izgleiteibu.

Saimņiciskos labklojeibas
celšonai jys ryupējōs par koo-
peratīvu un zemkūpeibas b-bu
dybnošonu.

RAKSTNIKS

Pi tim tautīšim, kū naalznīdz
jo tīšais vordis, goja jo roksti.
Jys ir sacerējis un izdevis 18
gromotas, 14 ir palykušas rūk-
rokstūs, un 6 rūkrokstūs pazu-
dušas. Jo gromotu dažaideiba
ir lela, kai arī tūs nūzēme
vyspor. Byudams vyspuseigs
sovos spējos, jys raksteja par
vysu tū, kas tautīšim beja vāja-
dzeives. Tai jys sovu talantu
ir atdevis golvonā kortā prak-
tiskajom dzeives vajadzeibom.
Kad zynam, ka izgleiteibas un
gaismas nikod nav par daudz,
tod cik gon daudz tos beja
Latgales zemnīka sātā pyrms
35 — 40 godim? Kad vēl ta-
gad ir daudz kū vēlētīs, tod
kaidis gon stovūklis beja tūreiz?
Vyspyrms beja jomoca lasēt un
tod tikai saimņikošanas un citi
jautojumi.

N. Rancāns ir devis taidas
gromotas, kas apceļoja vysu
dzimtini. Tos beja: 1) religiskos
losamos gromotas, 2) stosti un
3) roksti lauksaimņiceibai. Kot-
rā nūvoda, kotrā cimā lasejo jo
tulkotots un sacarātos gromotas.

Kai elsts rakstnīks N. Ran-
cāns vyngriņojīs tikai vīnā pro-
zas nūzarē, feletonūs un pa-
stostūs. Tī ir dzeivi un naleli
stostejuimi, kas vystyvkot var
stovēt tautai un vysvairok in-
teresēt vīnkorsūs laseitojus. Da-
ļa jo pastotu sakūpota groma-
tenā «Ceļojums pa Latgolū», bet
daudzī izkaiseiti kalendarūs,
tapat laikrokstu «Sākla» un
«Dryva» numurus. Samūs rok-
stūs N. R. didaktiskūs nūlyukūs
kritizej navālamos dzeives pa-
rodeibas. Bet arī pamocēibas
šaidā veidā beja pateikamas.
Jo volūda, kū var vorda plynā
nūzēimē saukt par tautas vo-
lūdu, jo stosteišonas moksla,
dzeivais humors un veselelgais
dzeives priks beja īmasli, kas
pīvyika laseitojus...

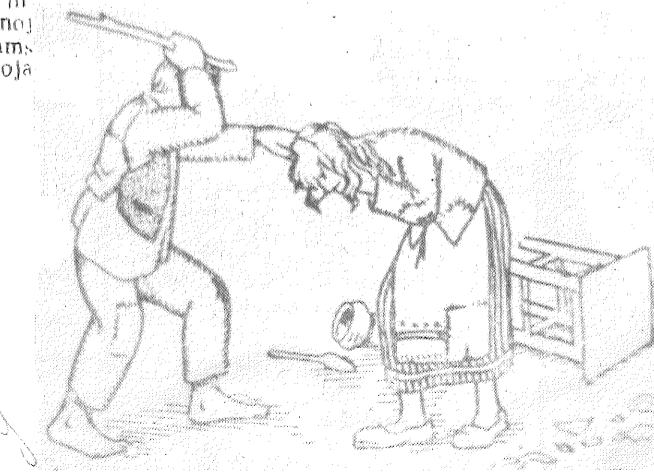
ROKSTI
LAUKSAIMNICEIBAI

Par vysom nūzarem kuplokā
skaitā N. R. ir rakstejis lauk-
saimņiceibai. Jys gribēja mo-
cēt Latgales zemnīku, lai tys
sovu moju padora dailoku, sātu
krošpoku un zemi īneseigoku.
Jys moceja, kai ireikot augļu
dorzu, un tū apraksteja gromotā
«Augļu dorzs», moceja kūpt
bītes — deve gromotu «Bīšu
kūpšona», sakņu audzēšonu mo-
ceja gromotā «Sakņu dorzs».

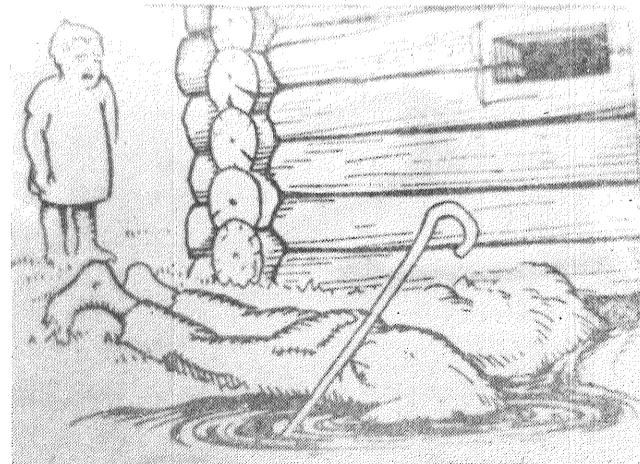
MIKELIS BUKSS
«Tāvu zemes kalendars, 1943.»

□ Dažās Nikodema Rancāna pastāstu oriģināklīše-
jos, kas raksturo dzērāju dzīvīti
dzeršana sākas no šū-

puļa; dzērājs dusmas izgāž pret ģimeni; bēdīga dzīve,
vēl bēdīgāks noslēgums.

(Nobelgums. Sākums iepriekšējā numurā.)

Bet uzvārds Rainis, kā to redzēsim tālāk, varēja cēlies un pastāvēt savā sākotnējā formā un nozīmē. Visbeidzot — jāpatur prātā, ka pirmām kārtām jāmeklē nevis zemnieks Rainis, bet Rainis. Diemžēl zemnieku Raini 1897. gada iedzīvotāju sarakstos neizdevās atrast ne Jasmuižas, ne citos tam kaimiņos esošajos pagastos.

Beidzot tomēr zemnieku Raini (tikai vienu) izdevās atrast, pārskatot citus dokumentus — Dienvidlatgales katoļu draudzēs dzimušo reģistrus. Tā no Preiļu katoļu draudzē dzimušo reģistra redzams, ka Jasmuižas pagasta Kastīres kopienas Zeiliņu ciemā 1889. gada dzīvo zemnieks Andrejs Rainis ar savu sievu Agati (dz. Butkeviči). Tā gada 20. maijā Andreja un Agates Raiņu ģimenē jau minētā Zeiliņu ciemā piedzima meita Oļuse, kura 21. maijā kristīta Preiļu katoļu baznīcā. Tātad ir pamats

Zemnieks Rainis un dzejnieks Rainis

uzskatīt, ka zemnieks, kura uzvārdu latviešu tautas lielākais dzejnieks pieņēmis par savu paliekošo pseidonīmu, ir jau minētā pagasta, kopienas un ciema zemnieks Andrejs Rainis.

Vai Andrejs Rainis dzimis Zeiliņos vai kur citur, kāda bijusi viņa līdzšinējā biogrāfija (līdz 1889. gadam), kāds bijis viņa paša un viņa piederīgo liktenis, — tas vēl ilgi un rūpīgi pētāms gan arhīvos, gan uz vietas. Šo jautājumu noskaidrošanā varbūt varētu palīdzēt arī dzejnieka Jāņa Raiņa «jaunu dienu zemes» laudis, pārskatot savu dzimtu radurakstus. Zeiliņi atrodas 7,5 km uz ziemeļaustrumiem no Jasmuižas (tagadējās Aizkalnes) un 10 km uz dienvidaustrumiem no Preiļiem, 0,4 km uz dienvidaustrumiem no Stupānu ezera un 1,5 km no Preiļu — Aglonas šosejas (tās kreisajā pusē). 1897. gadā Zeiliņu ciemā bija 12 sētas, bet tagad tikai pāris sētas, un te sastopie pašreizējie iedzīvotāji par zemnieku Andreju Raini neko nebija dzirdējuši.

Runājot par zemnieku Andreju Raini un Zeiliņiem, interesanti piebilst, ka 4 km uz austrumiem no Zeiliņiem atrodas ciems (jau Preiļu pagastā), kurš pirmoreiz vēstures avotā — poļu valodā rakstītajā Preiļu katoļu draudzes vizitāciju grāmatā (1806. — 1929.) 1820. gadā dēvēts par Reiniekiem, krievu valodā rakstītajā Vitebskas guberņas apdzīvotā vietu sarakstā 1905. gadā — par Rainišķiem, bet kopš šī gadsimta 20. gadiem (kartēts un citos dokumentos) — par Reiniešiem. Domājams, ka šī ciema dibinātājs vai cienjamākais cilvēks ir bijis vai nu kāds Reinis vai Rainis. Kurā šī ciema variantā vārda sakne rakstos ir pareizi attēlota, to tagad ir grūti noteikt.

Lai konkrētāku daļu jautājumus, kas saistīti ar zemnieku Raini un dzejnieku Raini, vēl jāpārskatām uzvārdu — Rainis nozīmē.

Vārds — rains (lietuviski — raines) ir baltu cilmes vārds un sinonīms vārdam — raibs (sevišķi ar nozīmi — svītrains, strīpains raibs), bet rainis (arī lietuviski — rainis) — sinonīms vārdam — raibals (svītrains, strīpains raibals). Pēc Jāņa gadsimta beigās Jasmuižas un Preiļu pagastos bija cilvēki arī ar uzvārdu — Raibs. Viena Raibu ģimene, pie kuras sīkāk nepakavēšos, 1896. gadā dzīvoja Preiļu pagasta Sakalni ciemā (5 km uz ziemeļiem no Preiļiem). Otra Raibu ģimene mīta Jasmuižas pagasta Lielā Sņepstu ciemā, kas atrodas 1,5 km no Zeiliņiem un 6 km no Jasmuižas, pie Preiļu — Aglonas šosejas (tās labajā pusē). 1897. gadā Lielajos Sņepstos

dzīvoja Salimons Raibs ar savu sievu Ludoviku un dēlu Jāzepu. Kā redzams, tuvumā (Zeiliņos un Lielajos Sņepstos) apmēram vienā laikā dzīvoja divi zemnieki (Andrejs Rainis un Salimons Raibs), kuru uzvārdu pēc rakstības ir dažādi, bet pēc nozīmes — vienādi. Tas varētu liecināt par kādu kopsakarību. Iespējams, ka viņi ir brāļi vai vismaz radnieki un sākotnēji saukušies par Raiņiem, bet vēlāk Salimons Rainis pieņēmis šī uzvārda paralēlo, jaunāko un saprotamāko formu — Raibs. Te der atgādināt jau pieminēto faktu, ka Andreja Raiņa vārds nav sastopams 1897. gada iedzīvotāju sarakstos ne Jasmuižas, ne citos apkārtnējos pagastos. Varbūt arī viņš turpmāk pārgājis uz uzvārda — Raibs formu.

Ka dzejnieks Rainis varētu būt bijis pazīstams gan ar zemnieku Andreju Raini, gan ar zemnieku Salimonu Raibu, liecina sekojošais. Pretim Lielo Sņepstu ciemam (Preiļu — Aglonas šosejas kreisajā pusē) atrodas teikams apvītā Sņepstu pilskalns jeb Sņepstu Lielais kalns. Šajā pilskalnā, kā stāsta viena no teikām, nogrimusi pils. Pilskalņa vienas sānos starp diviem akmeņiem bijušas redzamas nogrimušas pils durvis, pie kurām sēdēja skaista jaunava ar melnu suni pie kājām un gaidījusi pils augsāmcelšanu un savu atbrīvošanu. Vai šī teika mums neatgādina Jāņa Raiņa dzejoli «Karaļmeita» aprakstīto? Domāju, ka tieši šis ir tas pilskalns un šī ir tā teika, kas ierosinājusi dzejnieku uzrakstīt jau minēto dzejoli. Ka šo pilskalnu redzējis un šo teiku dzirdējis Jānis Rainis, par to nevar būt lielu šaubu. Ir zināms, ka viņš zīmējis Latgales pilskalnus un vācis par tiem ziņas, jo bija iecerējis uzrakstīt apjomīgu grāmatu par Latgali un latgaliešiem. Šī iecere palika nerealizēta, jo savāktie materiāli viņa aresta laikā 1897. gadā gāja zudumā.

Atliek vēl noskaidrot, kur atradās zemniekam Andrejam Rainim labojamais ceļa gabals. Tādēļ atstāstīšu to, ko dzirdēju no Preiļu rajona Raiņa kolhoza pensionētā kolhoznieka Pētera Verzes, kurš tagad dzīvo Aizkalnē (bijušajā Jasmuižā), Pumpuru ielā (mājas nav numurētas).

Pēterim Verzem (dzimis 1914. gadā Jasmuižas pagasta I Ziemeļos) viņa slevastēvs Donāts Dzeriņš (dzimis 1867. gadā Jasmuižas pagasta Dzerenovā, miris ap 1947. gadu) pastāstījis sekojošo. D. Dzeriņš zemnieku Raini (vārdu P. Verze neatceras) pazinis un ar viņu runājis. Zemniekam Rainim bijis jālabo 0,5 — 0,6 km garš ceļš posms uz Ieleļa Jasmuiža — Kastīre. Tas sācies pie Gaujenieku mājām (0,7 km no Jašas upes tilta Jasmuižā) un stiepies Kastīres virzienā. Dzejnieks Jānis Plieksšāns kādu dienu ieraudzījis, ka zemnieks Rainis ar savu sievu veļ un stumj ratus ar granti un labo ceļu. Uz zinājis, ka zemniekam Rainim nav zirga, viņš jutis tam līdzīgu un vēlēties palīdzēt. Jānis Plieksšāns aizvedis to pie sava tēva Krišjāņa, Jasmuižas muižas rentnieka, kurš zemniekam Rainim ledevis 40 rubļus zirga pirkšanai. Zemniekam zirgu izdevies nopirkt par 35 rubļiem, tādēļ viņš 5 rubļus atnesis atdot Krišjānim Plieksšanam, kurš naudas atlikumu tomēr nav ņēmis atpakaļ. Tad zemnieks Rainis jautājis, kā viņš Krišjānim Plieksšanam varot atlīdzināt par tādu labdarību. Abi vienojušies, ka zemnieks Rainis palīdzēs kulšanas darbos. Pēc P. Verzes ziņām, zemnieks Rainis dzīvojis Jasmuižas pagasta Apsēnieku ciemā (5 km uz ziemeļiem no Jasmuižas).

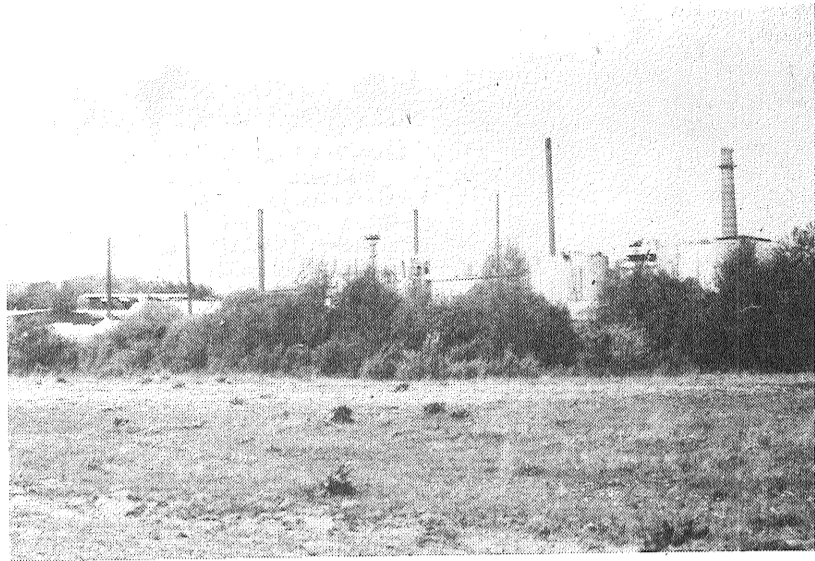
Andrejam Rainim labojamo ceļa posmu derētu lezīmēt ar simboliskiem ceļa stabiņiem vai citāda veida piemiņas zīmēm, uz kurām būtu paskaidrojotais teksts, varbūt pat papildināt ar paša dzejnieka Jāņa Raiņa teikto par sava pseidonīma atrašanu. Arī Zeiliņos būtu vēlams uzstādīt piemiņas akmeni, kurā iegravētais teksts vēstītu, ka šajā ciemā 19. gadsimta 80. gadu beigās dzīvojis zemnieks Andrejs Rainis, kura uzvārdu par savu paliekošo pseidonīmu pieņēmis dzejnieks Jānis Plieksšāns. Piemiņas zīmi sakarā ar jau iepriekš teikto par Jāņa Raiņa dzejoli «Karaļmeita» tapšanu vajadzētu uzstādīt arī pie Sņepstu pilskalna. A. ANSPAKS (Cēsīs)

mām. Tās musu kora izpildījumā skanēs baznīcās.

Dziesma vieno cilvēkus, tā kļūst par draudzības un savstarpējās saprašanās priekšnosacījumu. Arī mūsu korim ir draugi citos novados, draugi aiz mūsu Latvijas robežām. Nodibināti kontakti ar koriem Polijā, Francijā un citviet. Gaidīsim ciemiņus Preiļos, aizvedīsim savu dziesmu uz ārzemēm jau tuvākajā nākotnē.

Gaidām uz I. mēģinājumu rajona kultūras namā 14. septembrī pulksten 18.00 arī jaunus dalībniekus, kuriem laba balss un grība darboties.

Janīna VILMANE,
skolotāju kora vecāka

● Kad Līvānu stikla fabrikas dūmeņi nekūp, arī debesis virs pilsētas tīras, cilvēkiem vieglāk elpot. L. VIKSNAS foto

DAŽĀDI

PREIĻU RAJONA KIROVA KOLHOZS
iepērk no iedzīvotājiem:

- govīs — 2,30 rbļ. par kilogramu,
 - jaunlopus, svarā no 321 kg — 3,00 rbļ. par kilogramu,
 - jaunlopus, svarā no 100 līdz 320 kg — 2,50 rbļ. par kilogramu,
 - cūkas, svarā līdz 145 kg — 3,00 rbļ. kilogramā.
- Uzziņas pa telefoniem 59269 vai 59389.

PRECIZĒJUMS

Mūsu laikraksta 8. septembra numurā bija ievietots materiāls «Piemineklis Miķelim Bukšam». In-

formācijas autors Viktors Trojanovskis atstāj redakcijai vēstuli, kurā precizē: «Rēzeknē atklātajam piemineklim ir tikai viens autors — Bērtulis Bujs.»

PATEICAMIES kolhoza «Sīlukalns» valdei un visiem labajiem ļaudīm, kuri piedalījās ugunsgrēka dzēsana 28. jūnijā un daļiņās rūpēs pēc tam. Liels paldies jums un labu veselību.
Troksņu ģimene Stīkanos

Pieturā «Sņepsti» ATRASTA brūna soma. Griezies Preiļos, Rīgas ielā 1—1 pēc plkst. 19.00. A. Limane.

Kad pēkšņi apkļusuši LAURISA pirmie solīši, priekš par sauli un dzīvi, acu plakstiņi aizvērušies uz mūžīgu dusēšanu Zemes mātes klēpī, pateicamies kolhoza «Nākotnē» valdei, Raiņu ciema padomei, sēru ceremonijas izvadītājiem un visiem, visiem, kas palīdzēja un juta līdzīgu dzīvi sāpēs smeldzot sirdīm, mūsu mazuliša kapu kopīgu nokļāot ar pēdējiem atvadu ziediem.
Māmiņa, tētis, māsiņa

PĀRDOD divas grūsnas teles. Tālrūnis 48319.

PĒRK labiekārtotu māju Līvānos vai Jēkabpilī. Tālrūnis: Rīga 586881 pēc plkst. 18.00.

PĒRK māju Līvānos vai Preiļos. Zvanīt: Rīga 260156.

SĒRO

Klusa paliek māja. seta.
Klusa paliek istabiņa.
Nav vairs tēva mīlo solū.
Nav vairs tēva padomiņa.

Un es saprotu: var aizeļ
Cilvēks prom, bet paliek viņš.
Dzimtās zemes rudzu malzē,
Takās, kurās bērni min.

(T. dz.)
Kad rudens vēji saļc kapu
bēzros un TEVA pēdējo ceļu
klāj skuju raksts, dalām bēdu
smagumu ar Upenieku ģimeni.
Sīlukalna kultūras nama
pašdarbnieki

(D. Avotiņa)
Izsakām dziļu līdzjūtību Pēterim Gedušam, TEVU smiltāja izvadot.
Līvānu stikla fabrikas kolektīvs

Tai tālajā plavā,
Kur atmiņas zied —
Tur mani jūs vienmēr satiksiet.
Mūsu visdziļākā līdzjūtība
Dzīrai Kleinai, TĒTI kapu
kalniņā pavadot.
Skolas LNKP biedri

Sniegi. Tumsa. Pilna vēju.
Nevar ceļu saskatīt.
Nu par vēlu. Nokavēju...
Mēs vairs netiksīsim...
(Z. Purvs)
Izsakām dziļu līdzjūtību Antonam Smanam, MASU izvadot pēdējā gaitā.
Preiļu siera rūpnīcas kolektīvs

Manas dzimtenes silos vēji
dzied
Vēl skumju un pelēku dziesmu.
Manas dzimtenes silos saule
riet
Ar smagu un zeltainu liesmu.
(J. Grots)
Dalām bēdu smagumu ar
ALOIJA UPENIEKA piederīgajiem, guldot viņu smiltāja.
Upenieku mednieku kolektīvs

No tevis, māmuliņ, vēl staro
spoža gaisma,
To kapu velēnām un smiltīm
neaizbērt.
(V. Rūja)

Likās, ka tu dzīvot spētu
Vēl trīs mūžus, māmuliņ,
Ka tu aiziet nevarētu
Tur, kur tikai klusums mīt.
(M. Kempe)

Dalām bēdu smagumu ar Arvīdu Stabulnieku, MAMUĻU smiltāja izvadot.
Dravnieku mehanizatoru kolektīvs

Izsakām dziļu līdzjūtību ANAS BELKOVSKAS piederīgajiem, izvadot viņu pēdējā gaitā.
Kolhoza «Galēni» valde un arodkomiteja

Nokrīt lapa, izdeg svece,
Apklust mātes valodiņa.
(T. dz.)

Aiziet gadi, aiziet mūži,
Trejas lietas neaiziet:
Paliek saule, paliek zeme,
Paliek darbi padarīti.
(T. dz.)

Izsakām dziļu līdzjūtību Janīnai Kudrjašovai, no MATES uz mūžu atvadoties.
Galēnu deivngādīgās skolas kolektīvs
Izsakām visdziļāko līdzjūtību Kleinu ģimenei, izvadot TEVU un VECTEVU smiltāja.
Līvānu 1. vidusskolas kolektīvs

Lai dziesma skan!

Izskanējuši XX Vispārējie latviešu dziesmu svētki. Pēc neliela pārtraukuma rajona skolotāju koris atkal atsāk darbu.

Pirmoreiz šai sezonā mūsu kora dziesmas ar Raiņa tekstiem ieskanēsies Jasmuižā — Raiņa jaunu dienu zemē. Domāju, ka tas mūsu

korim kļūs par skaistu tradīciju — savu ikgadējo gaitu sākumā atcerēties, godināt mūsu izcilo Tautas dzejnieku.

Atšķirībā no iepriekšējiem gadiem šogad sava repertuāra purā lielāku vietu ierādīsim garīgajām dzies-

Galvenais redaktors Pēteris Pizelis

Laikraksts «Novadnieks» iznāk kopš 1950. gada 29. marta otrdienās, ceturdienās un sestdienās.

REDAKCIJAS ADRESE: 228250, Preiļos, Aglonas ielā 1.

Tālrūnis uzziņām: 22305.

Izdod apgāds «Avīze», Rīgā, Sarkanarmijas ielā 47.

Izdevējdarbības licence Nr. 000069.

Iespiests ražošanas apvienības «Līdža» Daugavpils ģeogrāfijā Valkas ielā 1. Ofsetspiedums. Viena nos. iespiedloksne.

Mēģens 13959 eksemplāri (latviešu valodā — 10008 eksemplāri, krievu valodā — 3951 eksemplārs). Pas. 853.

«Novadnieks» («Земляки»). Газета Преильского района Латвийской Республики на латышском языке.

Indekss 68169